

Platanthera bifolia - Valkolehdokki

KESÄKUU 2008

© Teksti ja kuva Matti Niissalo

Levinneisyys

Valkolehdokki on yksi Suomen yleisimmistä kämmeköistä. Koska kasvi on myös kauniskukkainen ja kukkien tuoksu on varsinkin yöaikaan miellyttävä, se on myös helppo tunnistaa. Sitä kannattaa etsiä rehevistä, valoisista lehdosta, joskin myös niityt ja kuusimetsät kelpaavat lajille. Lehdokin seurana kasvaa usein esimerkiksi nuokkuhelmikkä ja kevätlinnunherne. Valkolehdokki kasvaa runsaana Ahvenanmaalla sekä monin paikoin Etelä- ja Itä-Suomessa. Pohjoiseen mentäessä laji on selvästi harvinaisempi, ja se puuttuu Pohjois-Lapista. Muualla Euroopassa laji on usein harvinaisempi kuin sen suurempi sukulainen keltalehdokki (*Platanthera chlorantha*), ja valkolehdokkia voidaankin pitää erityisesti viileiden seutujen lajina. Englannissa olen tavannut lajia niukkaravinteisilla avosoilla ja Hollannissa rantadyynien välisillä kosteikkomailla – laji näyttää siis vaativan erilaisia kasvuolosuhteita levinneisyytensä eri osissa.

Kuvaus

Valkolehdokilla on yleensä kaksi leveää lehteä, joiden välistä nousee noin 30-40 cm korkea kukintovarsi. Varsi on lehdetön pieniä suomuja lukuun ottamatta. Kukkia on yleensä noin parikymmentä. Kukat ovat valkoiset ja valoa heijastavat, niin että ne näkyvät hyvin myös hämärässä. Kasvi onkin

tyypillinen yöpölytyjä: hämärän saapuessa kukkien makea tuoksu voimistuu, houkutellessa ilmeisesti erilaisia yöperhosia kukkiin. Kukan pitkä kannus sisältää runsaasti mettä. Keltalehdokki on samantyyppinen laji, mutta erottuu siitepölymyhkyjen asennon perusteella: valkolehdokilla ne ovat kukassa vierekkäin, keltalehdokilla selvästi toisistaan erillään. Muitakin eroja on: keltalehdokki kukkii yleensä myöhemmin, sen kukat ovat suuremmat ja kellertävät, kannus on paksukärkinen ja usein ylöspäin kääntynyt, kun taas valkolehdokin kannus on kärkeä kohti kapeneva ja alaspäin taipuva.

Maan alla kummallakin lajilla on pitkänomainen versojuurimukula, joka muodostuu kesän kasvun aikana ja mahdollistaa verson nopean kasvun seuraavana kasvukautena.

Lajista on kuvattu muutama muunnos ja alalaji, jotka eroavat toisistaan kannuksen pituuden, kukkien koon ja kukinta-ajan perusteella, mutta ainakaan suomalaisissa tutkimuksissa ei eri muunnosten välillä ole huomattu selvää eroa, joten erot saattavatkin johtua erilaisista kasvupaikoista.

Kasvatus

Valkolehdokki on rauhoitettu manner-Suomessa eikä sen siemeniäkään siksi saa kerätä luonnosta. Siementen idättäminen olisi joka tapauksessa kotioloissa vaikeaa, joskin laboratorioissa se onnistuu melko helposti.

Kukkimisikäisiä kasveja on melko säännöllisesti saatavana Euroopan kämmekkätarhoilta. Puutarhassa laji on paras istuttaa puolivarjoon, tuoreeseen multavaan maahan. Hyvässä paikassa laji saattaa levitä hitaasti siemenestä, mutta jakautuminen on harvinaista. Kasvin lisääminen kasvullisesti onnistuu erottamalla uusi mukula silmuineen varovasti emokasvista heinäkuun loppupuolella. Tällöin emokasvi kasvattaa usein uuden, pienemmän mukulan ennen talvea.
